

PŘECHOD OD DUŠEVNĚ-DUCHOVNÍHO BYTÍ VE VÝVOJI LIDSTVA K BYTÍ SMYSLOVĚ-FYZICKÉMU

Rudolf Steiner

V předchozích úvahách jsme si ukázali, že inspirovaným a intuitivním poznáním lze dosáhnout nazírání věčného jádra duchovně-duševní bytosti v člověku. Při tom jsme upozornili, že lidský vnitřní život vyplňují vyobrazení kosmického dění. Jak člověk takový kosmický vnitřní život nevědomě prožívá během spánku, bylo popsáno v minulé úvaze. Lidský vnitřní svět se stává vnějším světem a naopak: duchovní bytostnost vnějšího světa se stává vnitřním světem.

Během spánku jsou fyzický a éterný organismus člověka pro jeho duševně-duchovní bytost vnějším světem. Zůstávají zachovány v takové formě, v níž se při bdění mohou pokaždé znovu stát nástrojem duševně-duchovního člověka. Do stavu spánku si člověk s sebou bere touhu po těchto dvou organismech. Tato touha souvisí - jak jsme si ukázali v minulé úvaze - s duchovními silami kosmu, jejichž smyslovým obrazem jsou jevy Měsíce. Těmto měsíčním silám je člověk podroben jen prostřednictvím svého spojení se zemskou bytostí. Z pohledu na stav, v němž se člověk v čistě duchovním světě nachází jistý čas před svým obrácením k pozemskému životu, vyplývá, že zde vlivům těchto měsíčních sil podroben není.

V tomto stavu člověk neprožívá fyzický a éterný lidský organismus jako něco, co k němu patří, jako je tomu ve stavu spánku. Nicméně tyto organismy zcela jiným způsobem prožívá. V kosmických světech prožívá jejich základy. Prožívá zrod těchto organismů z duchovního kosmu. Pohlíží na duchovní kosmos.

Tento duchovní kosmos je duchovní částí zárodku pozemského fyzického organismu, který v budoucnu ponese. Mluví-li se v této souvislosti o „zárodku“, pak tím je označováno něco, co je v jistém ohledu opakem toho, co se takto nazývá v souvislosti s fyzickým světem. Zde je „zárodek“ malým fyzickým začátkem zvětšujícího se útvaru. Duchovní silový útvar, jež člověk ve svém předpozemském duchovním bytí spatřil ve spojení se svou bytostí, je velký a stále více se koncentruje, aby nakonec splynul s fyzickou částí zárodku.

K popisu těchto poměrů je nutné používat výrazy „velký“ a „malý“. Přitom je však třeba brát v úvahu, že prožívání v duchovním světě je duchovní a že prostor, v němž se odehrává fyzické dění, pro toto prožívání neexistuje. Použité výrazy jsou tedy v podstatě jen znázorněním toho, co je prožíváno duchovně, čistě kvalitativně, neprostorově.

Během předpozemského bytí člověk spočívá v prožívání kosmického útvaru, jímž je duchovní zárodek jeho budoucího fyzického organismu. A tento duchovní útvar je v nazírání prožíván jako jednota s celým duchovním kosmem a zároveň se zjevuje jako kosmické tělo vlastní lidské bytosti. Člověk cítí duchovní kosmos jako síly své vlastní bytosti. Celé jeho bytí spočívá v tom, že se v tomto kosmu prožívá. Neprožívá všaky sebe. Neboť toto kosmické bytí ho neodděluje od ostatního života kosmu jako později fyzický organismus. Vůči tomuto životu se nachází v určitém druhu intuice. Život jiných duchovních bytostí je zároveň jeho životem.

V činném prožívání duchovního zárodku svého budoucího fyzického organismu má člověk své předpozemské bytí. Sám tento organismus připravuje, když v duchovním světě spolu s jinými duchovními bytostmi působí na tento duchovní zárodek. Zatímco během pozemského bytí má

prostřednictvím svých smyslů před sebou fyzický svět a v tomto světě je činný, v předpozemském bytí má před sebou svůj fyzický organismus utvářející se v duchu, přičemž jeho činnost spočívá v účasti na jeho utváření, tak jako jeho činnost ve fyzickém světě spočívá v účasti na utváření fyzických věcí ve vnějším světě.

V duchovním zárodku fyzického lidského těla, jež ve svém předpozemském bytí duchovně-duševní člověk v nazírání prožívá, spočívá pravé univerzum, samo o sobě neméně rozmanité a mnohotvárné než fyzický svět smyslů. Intuitivní poznání *smí* dokonce říci, že to, co má člověk, soustředěný ve fyzickém lidském těle, na sobě jako svět pro něj nevědomý, je univerzum takového druhu, že se s ním co do velkoleposti nemůže fyzický svět ani vzdáleně měřit.

A *toto* univerzum prožívá duchovním způsobem člověk ve svém předpozemském stavu a působí na něj. Prožívá ho v jeho zrodu, v jeho pohyblivosti, avšak naplněné duchovními bytostmi.

V tomto světě má vědomí. S činnými silami, jež se uplatňují ve zrodu tohoto univerza, jsou spojeny jeho vlastní síly. Spolupráce kosmických duchovních sil s jeho vlastními silami mu naplňuje vědomí. Stav spánku je v jistém smyslu následným obrazem této činnosti. Tento stav však probíhá tak, že fyzický organismus existuje jako ucelený útvar mimo duševně-duchovního člověka. Činné síly, které v předpozemském bytí tvoří obsah vědomí, v nazírání chybí. Proto tento stav probíhá nevědomě.

V dalším průběhu předpozemského bytí je vědomé spoluprožívání zrodu budoucího pozemského organismu stále matnější. Pro nazírání nezmizí docela, avšak potemní. Je tomu tak, jako by člověk cítil, že se mu jeho vlastní kosmický vnitřní svět stále více odcizuje. Svým životem tento svět opouští. Co bylo nejprve úplným spoluprožíváním s duchovními bytostmi kosmu, se nyní jeví již jen jako *zjevení* těchto bytostí. Lze říci, že předtím člověk prožíval intuici duchovního světa; nyní se tato intuice proměňuje v prožívanou inspiraci, při níž bytost působí na člověka zvenčí a zjevuje se mu.

Tím se však v nitru duchovně-duševního člověka objevuje prožívání, které lze označit jako „postrádání“ a vznik „žádosti po ztraceném“. Použijí-li se takovéto výrazy, pak je to proto, aby se nadsmyslové prožívání znázornilo pomocí podobných poměrů prožívání smyslového. V takovémto „postrádání“ a „žádosti“ žije lidská duše v pozdější době svého předpozemského bytí. Duchovní svět již nemá ve vědomí v plné reálnosti spoluprožívání, nýbrž jako zjevený odlesk, v jistém ohledu s nižší intenzitou existence.

Lidská duše se nyní stává zralou ke spoluprožívání duchovních měsíčních sil, které se předtím nacházely mimo oblast jejího bytí. Získává tím bytí, díky němuž se jako samostatná odděluje od ostatních duchovních bytostí, s nimiž předtím žila *pospolu*. Lze říci, že předtím bylo její prožívání proniknuté duchem, proniknuté Bohem; poté pocítí svou vlastní, duševní bytost a kosmos bude pocítovat jako vnější svět, i když spoluprožívání s *tímto zjevením* kosmu je v počátečních stadiích stále ještě velmi intenzivní a teprve pozvolna se mění v prožívání tlumenější.

V tomto prožívání tedy člověk vystupuje z duchem prosyceného, jako skutečnost pocítovaného bytí a vstupuje do bytí, v němž před ním stojí zjevený duchovní kosmos. Prvním stadiem prožívání je reálnost toho, co se později v pozemském bytí v představě a citu objevuje jako náboženská duševní vloha. Druhým je reálnost toho, co - je-li popsáno - dává pravou kosmologii. Neboť zde člověk nahlíží také na kosmickou zárodečnou vlohu své fyzické ústrojnosti, bez níž jí nelze porozumět.

V následujícím čase člověk nazírání duchovního kosmu ztrácí. Tento kosmos se před „okem ducha“ zatemňuje. Prožívání duševního nitra, které je spojeno s duchovními měsíčními silami, je zato stále intenzivnější. A lidská duše se stává zralou, aby zvenčí přijímala to, co předtím prožívala v nitru. Duchovní činnost na zrodu fyzického organismu, kterou člověk předtím vědomě spoluprožíval, již jeho duševní orgány nevykonávají; přechází na fyzickou činnost, jež se

uskutečňuje ve vývoji spjatém s rozmnožováním v rámci pozemského bytí. To, co lidská duše předtím spoluprožívala, přechází na tento s rozmnožováním spjatý vývoj, aby v něm působilo jako řídicí síla. Lidská duše má teď v duchovním světě na nějaký čas bytí, v němž se již nepodílí na vytváření fyzického lidského organismu.

V tomto stadiu se stává zralou, aby prostřednictvím kosmického éteru uspokojila to, co je v ní „postrádáním“ a „žádostí“. Přitahuje kosmický éter k sobě. A ve smyslu vloh, jež jí zůstaly ze spolupráce na lidském univerzu, vytváří svůj éterný organismus. Tak se člověk vžívá do svého éterného organismu, než ho jeho fyzický organismus přijme v pozemském bytí.

Děje odehrávající se v oblasti pozemského bytí v důsledku uskutečněného početí přivedly - odděleně od průběhu posledních stadií předpozemského života lidské duše - tvorbu fyzického organismu až k fyzické zárodečné vloze. S ní se lidská duše, která si mezitím včlenila svůj éterný organismus, může spojit. Spojuje se s ní silou dále působící „žádostí“ a člověk vstupuje do svého fyzického bytí.

Prožívání lidské duše při včleňování éterného organismu (lze říci: při přirůstání tohoto organismu z vesmírného éteru) je prožíváním vzdáleným Zemi, neboť lidská duše jím prochází bez fyzického organismu. Tento organismus je pro ni však „žádoucím“ objektem. To, co se objevuje v prožívání velmi malého dítěte, je nevědomou vzpomínkou na toto prožívání. Je to však *činná* vzpomínka, nevědomá práce na fyzickém organismu, který byl předtím duševním vnitřním světem a nyní je duši dán jako vnější organismus. Tvořivá činnost, jíž člověk nevědomě působí na vlastní organismus při jeho růstu, je projevem této činné vzpomínky. To, co hledá *filosofie* a co může mít jako vnitřní realitu jen skrze plně vědomou imaginaci prvního dětského prožívání, spočívá v této činné, nevědomé vzpomínce. S tím souvisí světu cizí a přesto zase k světu tíhnoucí podstata filosofování.